

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1014771997

Дата перевірки:
24.04.2023 12:59:30 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
28.04.2023 09:49:03 EEST

ID користувача:
100011301

Назва документа: Самушко Христина МАГІСТЕРСЬКА (1) (2) (2)

Кількість сторінок: 42 Кількість слів: 8304 Кількість символів: 64850 Розмір файлу: 81.62 KB ID файлу: 1014478815

17.3% Схожість

Найбільша схожість: 8.95% з Інтернет-джерелом (<https://history.vn.ua/lesson/teaching-children-with-violations-vision-k..>)

17% Джерела з Інтернету

275

Сторінка 44

0.94% Джерела з Бібліотеки

8

Сторінка 46

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

ВСТУП

Актуальність теми. В даний час навчання дітей з порушенням зору є складною проблемою. Через обмеженість зорового сприйняття світу, а також відсутність інформації про властивості різних предметів у дітей з вадами зору спостерігаються притаманні тільки їм особливості розвитку, які зумовлені своєрідним перебігом фізичного та психологічного розвитку.

З самого раннього віку діти з порушенням зору потребують спеціальних заходів, спрямованих на формування особливих компенсаторних механізмів ставлення, а також на попередження інших аномалій розвитку. Ні для кого не секрет, що порушення зору дуже сильно позначаються на розумовому розвитку дитини. Часто діти страждають аутизмом, затримкою мовлення, порушенням інтелекту та ін.

Вирішення цих завдань передбачає здійснення спеціальних заходів, спрямованих на інтеграцію дитини з вадами зору в суспільство, а також на адаптацію психічного та соціального розвитку до складних умов середовища. Від цих подій залежить як якість особистого та суспільного життя, так і подальша навчальна діяльність.

Проблема вивчення психологічних особливостей дітей з порушенням зору є актуальною, оскільки останнім часом все більше дітей народжується з порушенням зору. Тому важливість вивчення даної теми очевидна.

Органічні порушення зорового аналізатора, порушуючи соціальні стосунки, змінюючи статус дитини з порушенням зору, провокують появу ряду специфічних установок, які опосередковано впливають на психічний розвиток дитини із зоровою депривацією. Невдачі і труднощі, з якими дитина стикається в навчанні, в грі, в оволодінні моторикою, просторовим орієнтуванням, викликають складні переживання і негативні реакції, що

проявляються в невпевненості, пасивності, самоізоляції, неадекватній поведінці і навіть агресивності.

За останні роки в галузі корекційної педагогіки з'явилися дослідження, присвячені проблемам виховання дітей з особливими потребами, зокрема тих, що мають порушення органа зору різного ступеня. Так, у наукових працях визначено рівень фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей з порушеннями зору (Р. Азарян, В. Афанасьєв, Р. Батищева, Л. Коваль, В. Ковиліна, Н. Кравець, Ю. Павлов та ін.); висвітлено динаміку і методику розвитку окремих фізичних якостей у дітей з вадами зору (П. Бобков, В. Ковальов, В. Седнева), розроблено засоби, форми та методи виховання дітей з аномаліями органа зору задля компенсування вторинних відхилень в їхньому розвитку (Л. Касаткін, Б. Ссрмс-єв, Б. Шеремет та ін.).

Мета роботи – дослідити стратегії і технології навчання та розвитку дітей з порушенням зору.

Згідно з метою роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- Надати загальну характеристику дітей з порушенням зору;
- Надати психологічну характеристику готовності до навчання дітей з порушенням зору;
- Дослідити особливості навчання та розвитку дітей з порушенням зору;
- Розглянути систему сучасних технологій навчання та розвитку дітей з порушенням зору;
- Визначити стратегії практико-орієнтованого підходу до дітей із порушеннями зору;
- Надати методичні рекомендації з навчання та розвитку дітей з порушенням зору;
- Провести емпіричне дослідження навчання та розвитку дітей з порушенням зору.

Об'єкт дослідження – навчання та розвиток дітей з порушенням зору

Предмет дослідження – особливості навчання та розвитку дітей з порушенням зору.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

1.1. Загальна характеристика дітей з порушенням зору

Зір — одне із зовнішніх органів чуття людини, органом якого є очі, за допомогою якого людина отримує здатність бачити навколишній світ. Порушення зору призводить до ослаблення здатності бачити.

Величезну роль у психічному розвитку дитини відіграє оптичне сприйняття, яке здійснюється за допомогою зорового аналізатора, що складається з периферичного відділу (око), провідного нерва і коркового закінчення, розташованого в потиличній області півкуль головного мозку дитина. Це сприйняття є визначальним у формуванні уявлень про предмети і явища навколишнього світу.

Однією з характеристик зорового сприйняття є гострота зору, яка означає здатність очей бачити окремо дві світні точки на краще бачучому оці з мінімальною відстанню між ними. Нормальна гострота зору - це здатність розрізнити деталі предмета під кутом зору, рівним одній хвилині.

Зір відіграє величезну роль не тільки в розвитку самого зорового сприйняття, але і в розвитку просторових уявлень, оскільки рухи розвиваються під контролем зору. Зорово-просторові уявлення мають особливе значення для дитини в процесі її шкільного навчання, оскільки оволодіння буквами алфавіту, цифровими зображеннями, орієнтуванням на географічній карті тощо передбачає певний рівень розвитку зорово-просторових уявлень. Тифлопедагогіка займається вихованням і навчанням осіб з вадами зору.

Порушення зору може бути обумовлено різними причинами (спадкові захворювання, внутрішньоутробні ураження органу зору при важких захворюваннях матері під час вагітності, при безпосередньо важких

захворюваннях дитини, наприклад, туберкульозний менінгіт, пухлини головного мозку).

Залежно від ступеня порушення зору дітей поділяють на:

1) сліпих (незрячих), у яких повністю відсутні зорові відчуття, є світловідчуття або залишковий зір (при ньому гострота зору дорівнює або нижче 0,05).

2) слабозорих - можуть мати відхилення в стані інших зорових функцій (колірно-світловідчуттів, периферичного та бінокулярного зору). Знижений зір на краще бачить оці з оптичною корекцією від 0,05 до 0,2, косоокість і амбліопія, коли одне з двох очей не задіяне в процесі зору, «ледаче око»).

Вирізняють такі категорії дітей із порушеннями зору:

- 1) сліпонароджені;
- 2) рано осліплі;
- 3) втратили зору після 3 років життя.

Сліпота і слабозорість - це категорії психофізичних розладів, що проявляються в обмеженні або відсутності зорового сприйняття, що впливає на весь процес формування і розвитку особистості. Особи з порушенням зору мають особливості діяльності, спілкування та психофізичного розвитку. Вони проявляються у відставанні, порушенні, своєрідності розвитку рухової активності, орієнтування в просторі, формування уявлень і понять, у способах предметно-практичної діяльності, в особливостях емоційно-вольової сфери, соціального спілкування, інтеграції в суспільство, адаптація до праці.

Вроджена сліпота виникає внаслідок ушкоджень і захворювань плода внутрішньоутробно або внаслідок спадкової передачі деяких дефектів зору.

Набута сліпота є наслідком захворювань органів зору (сітківки, рогівки) і захворювань центральної нервової системи, ускладнень після загальних захворювань організму (кір, грип, скарлатина), черепно-мозкових або очних травм.

За збереженням залишкового зору розрізняють:

1) повну (абсолютну) сліпоту (повністю вимикаються зорові відчуття на обох очах);

2) практична сліпота (залишковий зір), при якій збережено світловідчуття

Час виникнення порушень зору має істотне значення для психічного і фізичного розвитку дитини. Чим раніше настає сліпота, тим помітнішими є вторинні відхилення, особливості психофізичного розвитку. Найпомітніше це проявляється в руховій сфері, у змісті соціального досвіду. Основним фактором орієнтації для таких дітей є звуковий подразник.

Діти з вадами зору відчувають труднощі в іграх і навчанні. У старшому віці виникають побутові проблеми, що викликає важкі переживання і негативну реакцію. У незрячих у деяких випадках можуть розвиватися негативні риси характеру: невпевненість, пасивність, схильність до самоізоляції; в інших випадках - підвищена збудливість, дратівливість, що переходить в агресію.

Розвиток уваги, логічного мислення, пам'яті, мовлення у сліпонароджених протікає нормально, хоча при перетворенні абстрактного мислення виявляється деяка своєрідність розумової діяльності.

У сліпих дітей: чим пізніше дитина втратила зір, тим більший обсяг зорових уявлень вона може відтворити за словесним описом. Якщо цього не зробити, відбувається поступове стирання зорових образів.

1.2. Психологічна характеристика готовності до навчання дітей з порушенням зору

Проблема психологічної готовності дітей до навчання в школі в останні роки стала однією з найактуальніших проблем розвивальної та педагогічної психології. Практично всі дослідники дошкільного періоду розвитку мають

власні, часто прямо протилежні, «критеріальні» уявлення про його сутність та показники готовності дітей до школи.

Успішність вирішення цієї проблеми безпосередньо пов'язана з вирішенням низки фундаментальних теоретичних проблем сучасної педагогічної психології.

Численні спроби ряду вчених дослідити проблему психологічної готовності дітей до шкільного навчання часто не виходять за межі констатації її невирішеності та актуальності.

Незважаючи на наявність великої кількості публікацій, присвячених цій проблемі, питання створення достатньо надійного психодіагностичного інструментарію з необхідним ступенем валідності, за допомогою якого можна визначити психологічну готовність дітей до шкільного навчання, залишається відкритим і невирішеним.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття готовності визначається як різнобічний розвиток особистості дитини і розглядається у двох взаємопов'язаних аспектах: загальнопсихологічний розвиток і формування навичок навчальної діяльності. Готовність до школи є результатом загального психічного розвитку дитини протягом усього її дошкільного життя. В даний час залишається поширеною точка зору про те, що готовність до школи визначається комплексним показником психічної зрілості - розвитком окремих психічних функцій, переважно характеризують розвиток дитини в інтелектуальному та емоційному плані.

Мотиваційна готовність до школи, як складова частина психологічної готовності, передбачає розвиток пізнавальних інтересів, формування у дитини прагнення до навчання як до нової серйозної діяльності. Особистісна готовність пов'язана з формуванням нового ставлення дитини до себе як до школяра, який виконує важливу, корисну і суспільно цінну діяльність. Соціальна готовність передбачає набуття навичок спілкування та роботи в команді, що забезпечує адаптацію до шкільного життя. Вольова готовність

пов'язана з формуванням довільності поведінки. Це одне з головних надбань цього віку і головна передумова для переходу від гри до навчання.

Значна частина дітей з порушенням зору не включається в спілкування з учителем, якщо він звертається не особисто до дитини, а до всього класу в цілому. Такі діти протягом першого року, а іноді й довше, не беруть участі в колективній роботі на уроці, коли вчитель пояснює матеріал або перевіряє його розуміння дітьми. Вони часто повторюють помилки своїх товаришів навіть після того, як їх виправив вчитель.

Причини низької вольової готовності дітей з порушеннями зору до школи можна пояснити наступними факторами:

- психофізичні особливості розвитку дитини (швидко наступаюча стомлюваність, соматична слабкість та ін.)
- надмірна опіка цих дітей в сім'ї та дитячому садку;
- недостатня корекційна спрямованість занять з дітьми (недостатнє врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, нерегулярність, несистематичність корекційних заходів тощо).

Таким чином, актуальність дослідження зумовила необхідність проведення комплексного теоретичного та експериментального дослідження, спрямованого на вивчення інтелектуальної готовності до шкільного навчання.

1.3. Особливості навчання та розвитку дітей з порушенням зору

Важливою складовою розвитку дітей з порушенням зору є рухова активність. Оскільки такі діти погано орієнтуються в просторі, вони вважають за краще більше сидіти або лежати. Малорухливий спосіб життя сприяє розвитку м'язової слабкості (м'язової гіпотонії).

У розпорядок дня такої дитини важливо включити рухливі ігри, які розвивають координацію рухів, зміцнюють м'язи, стимулюють зір і навчають необхідним навичкам. Перш ніж підібрати такі ігри, необхідно

проконсультуватися з офтальмологом, щоб уникнути погіршення самопочуття. Під час гри потрібно запропонувати дитині виконувати певні рухи або завдання, які навчають орієнтуватися в навколишньому просторі.

Велике значення в розвитку дітей з порушенням зору має правильний вибір іграшок. Звичайно, вони повинні бути великими і яскравого кольору. Не забувайте про іграшки, що стимулюють тактильні відчуття, а також про музичні предмети.

Батьки повинні розуміти, що навчання дітей із вадами зору відрізняється від навчання дітей, які бачать. Його головне правило - багаторазове повторення кожної дії. Навчаючи чогось дитину, потрібно пояснити їй, для чого потрібна ця дія, як її правильно виконувати.

Формування мовлення у слабозорої дитини має деякі особливості: порушення темпу розвитку, словниково-сміслової сторони мовлення, накопичення великої кількості слів, значення яких незрозуміле.

Приблизно до двох років слабозора дитина набуває великий словниковий запас слів, які вона чує від дорослих, часто навіть не уявляючи їх змісту. У наш час дуже важливо, щоб батьки максимально «наповнювали» всі свої слова і речення відчутними рухами. Наприклад, не просто розказати дитині про квітку, а дозволити їй потримати квітку в руках, помацати пальчиками стебла і пелюстки.

Як правило, для правильного формування мовлення у дітей з порушенням зору без допомоги логопеда обійтися важко.

Всі діти потребують дошкільної та шкільної освіти. Якщо ступінь порушення зору не дуже висока, малюк може відвідувати звичайний дитячий сад і школу, використовуючи окуляри або контактні лінзи. У такій ситуації вихователь або вчитель повинен підготувати інших дітей до того, що їх товариш має якісь особливості.

Навчання дітей з порушеннями зору середнього та важкого ступеня має здійснюватися в спеціалізованих дитячих закладах. Такі дитячі садки та школи мають такі переваги перед звичайними:

Дітей у групах менше, приблизно по 8-15, що дозволить приділяти більше уваги кожній дитині.

Навчання та виховання здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Вони використовують спеціальні методики та обладнання, необхідні для дітей з порушенням зору.

У більшості таких закладів, окрім навчання, діти також отримують необхідне лікування чи корекцію зору.

Оскільки всі діти в цих закладах страждають однаковими розладами, вони не будуть піддаватися глузуванню і приниженням з боку однолітків.

Школи для дітей з порушенням зору, крім навчальної функції, виконують також функцію їх адаптації в суспільстві, професійної орієнтації. Для учнів цих шкіл видається спеціальна література шрифтом Брайля. Також для дітей із залишковим зором видаються підручники, які поєднують кольоровий і рельєфний друк.

Батькам, які мають дітей з вадами зору, дуже важливо правильно підійти до їх виховання та навчання. Мабуть, найважливішим моментом у цьому є професійна підготовка дитини та її максимальна соціалізація.

Висновки до розділу 1

Зір — це здатність організму сприймати та розрізняти світлові подразнення за допомогою зорового аналізатора, реалізованого через зорову систему або зоровий аналізатор людини, який являє собою сукупність нервових структур, які сприймають і розрізняють світлові подразнення та визначають силу, напрямок, активність світла, його віддаленість, тобто виробляють складну зорову орієнтацію в просторі.

Педагогу, який буде навчати дитину з порушенням зору, необхідно знати її психологічні особливості та їх прояви у навчальному процесі.

Важливе значення має також підготовка учнівського та батьківського колективу до перебування в класі дитини з вадами зору. Діти повинні пояснити, чому хтось із однокласників буде носити окуляри (або розповісти про інші особливості), налаштувати, як можна допомогти товаришеві, сформувані позитивне ставлення до нього.

Також із дитиною з вадами зору слід провести певну підготовчу роботу: вона має бути готовою долати труднощі, співпрацювати з іншими на рівних. Дитина з вадами зору часто відчуває труднощі в спілкуванні з іншими людьми, особливо в діалозі.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

2.1. Система сучасних технологій навчання та розвитку дітей з порушенням зору

Система сучасних технологій роботи з дітьми з порушенням зору включає:

1. Здоров'язберігаючі освітні технології: динамічні паузи (комплекси фізкультхвилинок, які можуть включати дихальну, пальчикову, артикуляційну гімнастику, гімнастику для очей тощо), рухливі та спортивні ігри, точковий масаж, музикотерапія, казкотерапія, самомасаж.

2. Технологія розвиваючого навчання. Застосування технології розвивального навчання обумовлено не тільки педагогічними перевагами, але і введенням федеральних державних вимог до структури основної загальноосвітньої програми дошкільної освіти, які визначають зміст і структуру освітньої програми кожного дошкільного навчального закладу. **установа.**

3. Ігрові технології. За допомогою ігрових технологій вирішуються завдання розвитку творчих здібностей дітей, творчого мислення та уяви. Наприклад, спільне переказування художніх творів або написання нових казок, оповідань дозволяє дітям вигадувати власні історії, фантазувати, висловлювати свою точку зору. Театрально-ігрова діяльність збагачує дітей новими знаннями, уміннями, розвиває інтерес до літератури, активізує словниковий запас.

4. Технологія проблемного навчання. Створюючи проблемні ситуації, вчитель спонукає дітей висувати гіпотези, робити висновки. **Проблемні ситуації використовуються в бесідах з безпеки життя і здоров'я, при читанні художньої літератури та обговоренні почутого, в ігровій діяльності.**

5. ТРВЗ - теорія вирішення винахідницьких задач.

Використання ТРВЗ сприяє розвитку уяви дітей. У цьому випадку використовуються різноманітні дидактичні ігри. Ці ігри вчать виявляти протиріччя в предметі, явищах.

6. Інформаційні комп'ютерні технології.

Використання ІКТ у практичній діяльності вчителя не обмежується діяльністю з дітьми і включає:

- підбір ілюстративного матеріалу до занять та для оформлення стендів, груп, кабінетів (сканування, Інтернет, принтер, презентації);
- підбір додаткового матеріалу з різних джерел для занять;
- обмін досвідом, ознайомлення з періодичними виданнями, розробками інших викладачів;
- створення презентацій для підвищення ефективності навчальної діяльності з дітьми;
- створення презентацій для проведення майстер-класів для педагогів та батьків;
- використання цифрових фотоапаратів і програм для редагування фотографій, які роблять керування фотографіями таким же простим, як фотографування, легкий пошук потрібних, редагування та відображення;
- використання мережі Інтернет у педагогічній діяльності, з метою інформаційного та науково-методичного забезпечення освітнього процесу в дошкільному закладі, як пошук додаткової інформації для занять, розширення кругозору дітей;
- підготовка консультацій, пам'яток для батьків і вчителів, оформлення буклетів, матеріалів за різними напрямками діяльності;
- використання комп'ютера у веденні документів, створенні різноманітних баз даних;
- підготовка матеріалів для сайту закладу.

7. Технологія дослідницької діяльності.

Для дослідницької діяльності використовуються доступні та цікаві дітям старшого дошкільного віку види досліджень:

- Переживання (експериментування).
- Колекціонування.
- Подорож по карті.

8. Технологія інтегрованого навчання.

При плануванні комплексних заходів враховуються:

- вибір напрямків;
- облік програмних вимог;
- основний напрямок;
- виявити основний принцип побудови системи уроку;
- продумувати розвиваючі завдання;
- використовувати різноманітні види діяльності;
- враховувати особливості формування розвитку різних видів мислення;
- використання ряду атрибутів та наочного матеріалу;
- використовувати методи і прийоми продуктивного характеру;
- враховувати особистісно-орієнтований підхід.

9. Фізкультурно-оздоровчі технології.

З метою вдосконалення оптимізації рухового режиму та підвищення рухової активності розроблена модель рухового режиму дітей дитячого садка, яка включає час утримання, частоту утримання та різні форми рухової активності, такі як:

- ранкова зарядка;
- фізхвилинки;
- рухливі та спортивні ігри;
- оздоровчий пробіг;
- гімнастика після сну і ходьба по «доріжці здоров'я»;
- спортивні заходи та свята;
- уроки фізичної культури;
- дихальні вправи;

- корекційна гімнастика;
- розтягування;
- розслаблення.

Отже, методи навчання дітей із порушенням зору мають власну специфіку. Комплексна робота, яка міститься в спеціальних методиках корекції зорового сприйняття, підвищує рівень навчання, забезпечуючи нормальні умови для розвитку дитини.

2.2. Стратегії практико-орієнтованого підходу до дітей із порушеннями зору

Умови адаптації дитини з вадами зору в загальноосвітньому середовищі передусім вимагають використання спеціальних прийомів, методів і методів навчання, розроблених для дітей з вадами зору. Крім того, необхідно пам'ятати, що діяльність таких дітей протікає повільніше. Необхідно враховувати особливості зору, розсаджуючи дітей на фронтальних заняттях, дозволяючи їм вибрати положення, зручне для максимального використання зору під час роботи.

Надзвичайно важливим є підбір адекватного дидактичного матеріалу (рельєфного, контурного, яскравого, з використанням предметності у підборі дидактичного матеріалу). У педагогічній роботі для стійкості поняття необхідно поєднувати описи предмета з його активним дослідженням, що супроводжується активними діями дитини. Необхідний дозований режим зорових навантажень і особливий режим освітлення. Особливим видом допомоги дитині є формування пізнавальної, комунікативної та навчальної мотивації.

Організація робочого місця. Дітей з дуже низькою гостротою зору (нижче $-0,4$) слід садити за першу парту так, щоб освітлення падало зліва і зверху. Матеріал для демонстрації подається не далі 1 м від очей. Необхідний

додатковий індивідуальний показ товару. Найбільш сприятливий відображення предмета на чорно-білому фоні, або на зеленому (заспокійливий), коричневому (спокійний, контрастний) або помаранчевому (стимулюючий). Об'єкт зйомки і фон потрібно поєднувати за кольором, щоб краще розгледіти його у всіх деталях. Предмети мають бути великими, яскравого кольору, точної форми та деталей. На уроках математики розмір предметів до 15 см, натури 20-25 см, роздаткового матеріалу 2-5 см.

Малюнок зазвичай демонструється на певному фоні. Можна одночасно показувати дві однакові картинки, щоб усі діти добре їх бачили. Слід уважно продумати зручне розміщення посібників у кабінеті образотворчого мистецтва з урахуванням гостроти зору та оклюзії, а також використовувати індивідуальні стенди (вертикальні) для огляду предмета, показу прийомів.

Необхідно постійно стежити за поставою дітей у різних видах діяльності, за організацією ігрового простору дитини поза заняттями (освітлення, підбір ігрового матеріалу певного розміру, яскравості), зміною видів діяльності поза заняттями.

Організація рухової активності. На заняттях з фізичної культури необхідно замінити деякі вправи за погодженням з офтальмологом, додаткову підстраховку для дітей у всіх видах рухів, оскільки у дітей внаслідок низької гостроти зору порушується координація рухів. Слід зменшити дозування вправ з нахилами вниз, стрибками, переворотами зі спини на живіт, вправами на живіт.

На уроках фізкультури слід використовувати наближення горизонтальної, вертикальної мішені, її великі розміри, додаткову страховку в деяких видах рухів, сповільнене відображення, щоб діти встигали це побачити, а також частіше підходити до дітей для закріплення правильні рухи.

Поради щодо виконання гімнастики для очей. Обов'язковим компонентом корекційної роботи з дітьми з порушеннями зору є зорова гімнастика, яка проводиться кілька разів протягом дня по 3-5 хвилин,

важливо проводити цю гімнастику індивідуально в побутовій, ігровій діяльності, на прогулянці, перед початком. заняттях, під час занять, між заняттями.

Гімнастику для очей проводять постійно з усіма дітьми або індивідуально в усіх вікових групах. Показ предмета для зорової гімнастики проводиться в повільному темпі, щоб дитина простежувала рух предмета до кінця, який повинен бути яскравим, не дуже великим. Об'єкт зображено трохи вище рівня очей дітей. Воно не повинно зливатися за кольором з одягом вчителя та навколишнім середовищем.

При виконанні зорової гімнастики діти зі зниженою гостротою зору стоять попереду вихователя, решта розташовуються далі. Для зорової гімнастики можна використовувати окремі дрібні предмети і виконувати її за словесною інструкцією. Необхідно враховувати швидкість реакції дітей і відповідно підбирати іграшки або словесні інструкції для гімнастики. Слід відзначити старання, бажання та результати дітей.

Особливості проведення корекційних занять. Змістом спеціальних занять є не механічне тренування зорових функцій ока, а робота, пов'язана із загальноосвітньою програмою розвитку всіх видів пізнавальної діяльності дитини. Ці заняття проводяться на полісенсорній основі з активним залученням розумової діяльності дитини. Сенсорне і фізичне виховання є основою корекційної роботи, тому дидактичні та рухливі ігри з виділенням корекційних завдань плануються набагато частіше, ніж у звичайному дитячому садку.

Ефективним засобом корекційної роботи вихователя є прогулянка, де проводяться дидактичні та рухливі ігри для розвитку окоміру, точності рухів, орієнтування. Для цього підібрані яскраві, барвисті матеріали, які сприяють розвитку зорової уваги та сприйняття. Все середовище під час прогулянки використовується для формування зорових уявлень дітей, розвитку полісенсорного сприйняття.

Вербалізм уявлень у сліпих і слабозорих пов'язаний з неможливістю цілісного сприйняття предметів та їх окремих властивостей, усунення його проявів є одним з основних завдань корекційної роботи. При своєчасній корекційній роботі сліпі та слабозорі набувають необхідного запасу уявлень, що забезпечує нормальну орієнтацію в навколишньому середовищі.

Корекційна спрямованість занять визначається:

- застосування спеціальної наочності, більшої фронтальної (до 15-20 см) та диференційованої індивідуальної (1-5 см); використання фронтів, що покращують зорове сприйняття при демонстрації предметів; переважання переваг червоного, оранжевого, жовтого, зеленого кольорів, що сприяють розгальмовуванню колбочкового апарату ока; опори, що дозволяють розглядати предмет у вертикальному положенні;

- вибір методів і прийомів з урахуванням не тільки вікових та індивідуальних можливостей, а й стану зорових функцій, рівня розвитку зорового сприймання. Швидка стомлюваність дітей вимагає зміни діяльності на уроці, введення фізкультури як обов'язкової частини будь-якого уроку. Звужений сенсорний досвід зобов'язує звертати увагу на правильний спосіб діяльності, а не тільки на її результат;

- формування рухів рук при розгляданні та відтворенні предмета необхідні дітям до підготовчої групи дошкільного навчального закладу, оскільки сприяють розвитку окорухових функцій.

Умовами повного і точного сприйняття демонстрованого об'єкта є:

- вибір адекватного фону;
- вибір певного кольору, оскільки колір в поєднанні і на відстані може змінюватися (наприклад, червоний поруч з жовтим часто сприймається як помаранчевий, фіолетовий з коричневим - чорний);
- постійне використання покажчика для відображення;
- дитина, показуючи предмет, знаходиться біля дошки з боку відкритого ока;
- учитель знаходиться біля дошки справа, завжди обличчям до дітей;

- деякі об'єкти на картинці, що розглядається, подано чітким контуром (по контуру обведіть чорним кольором).

Зразки для демонстрації в кабінеті образотворчого мистецтва повинні бути в 2-2,5 рази більші за роботи дітей, дрібні деталі демонструються додатково у великому розмірі. Для дітей із вадами зору аркуші для малювання використовуються в 2 рази менші, ніж для решти (1/2 альбомного аркуша). Для малювання можна використовувати як загальний, так і індивідуальний характер, а також додатковий для 3-4 найбільш слабозорих дітей.

2.3. Методичні рекомендації з навчання та розвитку дітей з порушенням зору

Рекомендації щодо організації навчання учнів з вадами зору в початковій школі визнаються відповідно до особливостей розвитку, зумовлених вадами зору.

Просторова орієнтація та рухливість є основною перешкодою для учнів з вадами зору. Навіть слабозорий школяр у новій незнайомій кімнаті може відчувати розгубленість, оскільки уявлення про простір у таких дітей досить розрізнені. Таких учнів необхідно спеціально навчити досліджувати навколишній простір, безпечно пересуватися, користуватися палицею.

Учнів необхідно ознайомити з основними маршрутами по території школи (маршрут від входу до класу, їдальні, спортзалу, кабінетів психолога, лікаря тощо), на її території (майданчик, стадіон) і поза ним (маршрут від дому до зупинки, від зупинки до школи). Для учнів з вадами зору важлива безпека простору, навички користування допоміжними засобами та орієнтирами.

Важливо навчити учня за допомогою тактильних, слухових і нюхових відчуттів орієнтуватися в просторі, визначати своє положення та положення

інших людей і предметів. Уміння орієнтуватися в просторі дає учневі важливе для особистісного розвитку відчуття самостійності та самостійності.

Фізичний розвиток дитини з порушенням зору відбувається за тими ж віковими етапами і нормами, що і у дітей без порушення зору. Проте труднощі зорово-моторної орієнтації та загальне зниження пізнавальної активності призводять до зниження рухової активності (гіподинамія), що негативно позначається на загальному фізичному розвитку та стані сліпих дітей. Іноді нереалізована природна рухова активність може проявлятися у вигляді нав'язливих рухів (розгойдування корпусу, відмітка часу, перебирання пальців тощо). Часто спостерігаються порушення сприйняття власного тіла в просторі, порушення координації, рівноваги. Їх можна успішно подолати, якщо учні з вадами зору з раннього віку отримують стимуляцію рухової активності та розвитку основних рухів.

Таблиця 2.1. Рекомендації щодо фізичного розвитку дитини з порушенням зором

Для дітей зі зниженим зором	Для сліпих дітей
<ul style="list-style-type: none"> • мотивувати дитину до рухової активності; • розвивати загальну та дрібну моторику, виконуючи вправи на розвиток координації, рівноваги, витривалості. Слід пам'ятати, що дитині з вадами зору недостатньо демонструвати вправу або давати словесну інструкцію, потрібно виконувати рух разом з нею, безпосередньо керуючи рухами тіла чи рук; • залучати дитину до спільних ігор та спортивних занять, дотримуючись заходів безпеки та використовуючи необхідні засоби адаптації простору (тактильні чи яскраві напрямні, звукові та світлові сигнали, звукові чи контрастні м'ячі, інший спортивний інвентар). 	

Мовленнєвий розвиток учнів з порушеннями зору внаслідок недостатнього сенсорного досвіду характеризується невідповідністю конкретного уявлення його словесному позначенню. Тобто учень може добре описати предмет або розповісти про якесь явище і водночас не впізнати його, не знати про його призначення та використання. У таких випадках мова йде

про вербалізм уявлень, і це слід враховувати при оцінюванні знань учнів з вадами зору.

У дітей з вадами зору бувають випадки порушення звуковимови через неможливість зорового наслідування артикуляції дорослого. Також у школярів з вадами зору страждає експресивна сторона мовлення, мова у них, як правило, монотонна, «згасаюча». Такі учні, не вміючи спостерігати за реакцією співрозмовника на власне мовлення, не вміють його контролювати. Це призводить до ускладнень у встановленні та підтримці міжособистісних взаємодій з іншими. Для підвищення якості спілкування учнів з вадами зору важливо відчувати постійний зворотній зв'язок співрозмовника.

Таблиця 2.2. Рекомендації щодо мовленнєвого розвитку

Для дітей зі зниженим зором	Для сліпих дітей
<ul style="list-style-type: none"> • збагачувати словник, уточнювати поняття й уявлення, позначені словом; • розвивати виразність мовлення, виправляти порушення звуковимови; • спонукати до висловлення власних міркувань, думок, до словесного опису плану виконання завдань; • розвивати розуміння невербальних засобів спілкування; • залучати учня до комунікативної діяльності на уроці з однолітками, організовуючи виконання спільних проектів, навчальних завдань; • формувати комунікативні вміння: повертатися обличчям до співрозмовника, починати і підтримувати спілкування, контролювати силу голосу, розвивати навички модуляції голосу, запобігати нав'язливим рухам при розмові (розхитування тулуба, голови тощо), виховувати ввічливість, тощо; 	<ul style="list-style-type: none"> • розвивати розуміння невербальних засобів спілкування; • залучати учня до комунікативної діяльності на уроці з однолітками, організовуючи виконання спільних проектів, навчальних завдань; • формувати комунікативні вміння: повертатися обличчям до співрозмовника, починати і підтримувати спілкування, контролювати силу голосу, розвивати навички модуляції голосу, запобігати нав'язливим рухам при розмові (розхитування тулуба, голови тощо), виховувати ввічливість, тощо;
<ul style="list-style-type: none"> • через зниження зору дитина, намагаючись розглянути обличчя співрозмовника, може підходити до нього занадто близько, що може заважати спілкуванню, слід навчитися контролювати відстань до співрозмовника. 	<ul style="list-style-type: none"> • формувати навички ініціювання спілкування, визначення слухових показників у мовленні співрозмовника для розпізнавання інтересу чи його зниження; • формувати вміння задавати уточнюючі запитання, коли дитина не розуміє предмета обговорення, це важливо для збагачення досвіду.

Когнітивний розвиток учнів з вадами зору має такі перешкоди: недосконалість сприймання, неможливість спонтанного формування уявлень, спонтанного засвоєння знань, наслідування та самонавчання. Уявлення, отримані шляхом недосконалого зорового, слухового або тактильного сприйняття, якісно відрізняються від зорових і можуть бути фрагментарними, неповними, іноді спотвореними, схематичними, менш узагальненими. Хоча інші пізнавальні процеси, такі як: пам'ять, мислення, увага, уява, формуються за тими ж психофізіологічними механізмами, що й у зрячих дітей, недосконалі уявлення учнів з вадами зору якісно змінюють характеристики (швидкість, повнота, узагальненість та ін.) когнітивних процесів.

Порушення здатності дистанційно сприймати предмети і явища навколишнього середовища призводить до недоступності сприйняття багатьох предметів, наприклад хмар, зірок, дерев, тварин, птахів. Тому всі прогалини в знаннях необхідно компенсувати в навчальній діяльності за допомогою наочності (макети, схеми, рельєфні зображення) і конкретизованих словесних описів.

Таблиця 2.3. Рекомендації щодо пізнавального розвитку

Для дітей зі зниженим зором	Для сліпих дітей
<ul style="list-style-type: none"> розвивати зорове, аудіальне, кінестетичне та тактильне сприймання; для пояснення навчального матеріалу максимально використовуйте життєві приклади та конкретний матеріал, який допоможе встановити зв'язок між абстрактними поняттями та досвідом дитини; формувати та коригувати уявлення, використовуючи реальні моделі, тактильні уявлення та предмети для маніпулювання (посібники, іграшки, рельєфні зображення, схеми, таблиці); формувати навички обстеження та порівняння предметів, предметів, людей; розвивати вміння збагачувати, закріплювати і використовувати власний досвід, формувати звичку спиратися на нього, коли виникне необхідність вирішення подібних проблем у майбутньому; орієнтувати дитину на пошук додаткової інформації про незрозумілі, нові предмети, зв'язки між предмети та явищами навколишнього середовища; <ul style="list-style-type: none"> закріплення знань вимагає повторного виконання вправ і досвіду їх застосування в навчальній діяльності та життєвих ситуаціях; дитині потрібна чітка інструкція щодо використання конкретних методів навчання, важливо промовляти кожен етап завдання, звертати увагу на алгоритм 	

<p>виконання дій;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розвивати вміння визначати мету діяльності, прогнозувати її результат; • формувати вміння досліджувати, експериментувати, задавати запитання, погоджуватися – не погоджуватися, перепитувати, висловлювати сумніви, шукати чітку та доступну інформацію, організовувати процес пошуку нового у знайомому, звичному; 	
<ul style="list-style-type: none"> • формувати навички аналізу зорового сприйняття; • розвивати навички координації зорово-моторних дій, зорового контролю за виконанням практичних дій; • прищеплювати навички розслаблення зору при появі відчуття зорової втоми; • конкретизувати уявлення, вчити співвідносити їх з реальними об'єктами, формувати уважність до деталей; • вчити влучно використовувати знання та вміння, засвоєні шляхом наслідування, що потребують конкретизації, уточнення, корекції. 	<ul style="list-style-type: none"> • формувати і розвивати дрібну моторику, навички активного тактильного обстеження предметів і тактильного сприйняття; • розвивати навички активного слухання.

Емоційно-вольовий розвиток дитини з порушеним зором фактично не зазнає негативного впливу. Проте діти з вадами зору можуть бути більш тривожними, менш впевненими у своїх діях, мати занижену самооцінку, бути пасивними, відчувати страх перед невідомими їм предметами та явищами. Таким учням важко виражати свої емоції та почуття, оскільки емоції виникають під впливом певних подразників. Зниження пізнавальної активності та менша доступність наслідувальної активності у дітей з вадами зору може призвести до зниження їх емоційності, що схоже з проявами аутизму.

Негативно впливає на формування вольових якостей учнів з вадами зору надмірна опіка з боку батьків. Для дітей з вадами зору характерна несамостійність, непевненість у собі, небажання доводити розпочату справу до кінця. Такі прояви успішно долаються у спільній діяльності з однолітками під керівництвом педагога та психолога.

Таблиця 2.4. Рекомендації щодо емоційно-вольового розвитку

Для дітей зі зниженим зором	Для сліпих дітей
<ul style="list-style-type: none"> • формувати навички розпізнавання емоцій інших і власних; • вчити виражати свої переживання та почуття, розвивати навички рефлексії; • формувати навички самооцінки, вміння визначати свої сильні та слабкі сторони; • стимулювати емоційний настрій і бажання дитини працювати, виконувати завдання, проявляти ініціативу, долати труднощі на шляху до поставлених цілей; • заохочувати наполегливість, самостійність і самостійність дитини; • об'єднуючи учнів класу в підгрупи, необхідно передбачити залучення дитини з вадами зору до виконання колективних завдань і створення для неї ситуацій успіху; • виховувати позитивне ставлення до себе та оточуючих; • формувати навички протидії під час агресії з боку дітей, вміння правильно реагувати на образи. 	

При плануванні уроку необхідно враховувати, який практичний матеріал може знадобитися учням з вадами зору для виконання конкретних завдань.

Слід об'єднати учнів у підгрупи таким чином, щоб учень із вадами зору був найбільш залучений до процесу навчання та міг успішно виступати.

Необхідно організовувати групову роботу так, щоб у разі потреби було легко допомогти учневі з вадами зору. Наприклад, розсаджуючи дітей колом або півколом, слід переконатися, що учень із вадами зору знаходиться на відстані витягнутої руки. Згодом такого учня можна підсадити до сильного учня класу, який може йому допомогти (дати конкретний предмет, допомогти знайти впац предмет тощо).

Виділіть більше часу на певні завдання (особливо пов'язані із зоровою роботою, читанням, письмом) для учнів з вадами зору.

У формулюванні інструкцій для всього класу будьте конкретні щодо завдань, уникайте узагальнень типу «там», «тут», «на цій, наступній сторінці», використовуйте конкретну інформацію - «справа», «вгорі сторінку», «на сторінці 7» тощо.

Пам'ятайте, що учень із вадами зору не має можливості стежити за вашою невербальною інформацією та діями, які ви не вербалізуєте. Тому намагайтеся коментувати всі свої дії. Наприклад, коли ви пишете на дошці, роздаєте завдання на індивідуальних картках або демонструєте певний предмет усього класу, учень може не зрозуміти, що клас за вами спостерігає, і почати розмовляти з сусідом або виконувати інші дії, які буде відволікати учнів. Переконайтеся, що учень розуміє, чого від нього очікують. Домовтеся про способи привернути вашу увагу студентів, які не відволікатимуть інших студентів (наприклад, піднята рука для голосу, спеціальна тактильна наклейка, світловий гудзик на одязі тощо).

Учневі з вадами зору можуть знадобитися додаткові пояснення перед початком виконання завдання. На початку уроку з'ясуйте, чи зрозумів студент, що йому потрібно робити, за допомогою додаткових запитань.

Навчіть членів класу, як ефективно взаємодіяти з учнем із вадами зору. Переконайтеся, що вони розуміють вплив зорового збудження, розвивайте моральні навички спілкування. Створювати ситуації співпраці між учнями на уроках і в позаурочний час, надавати можливості для розвитку дружніх стосунків між ними.

Ставлячи запитання учням, називайте їх по імені, це дозволить учневі з вадами зору швидко запам'ятати однокласників і впізнати їх за голосом.

Таблиця 2.5. Рекомендації щодо формування навичок навчальної діяльності

Для дітей зі зниженим зором	Для сліпих дітей
<ul style="list-style-type: none"> • плануючи виклад навчального матеріалу, слід враховувати, який практичний матеріал може знадобитися дитині для виконання конкретних завдань; • необхідно визначити засоби привернення уваги вчителя, які не відволікатимуть інших учнів (наприклад, піднята рука замість голосу, певна тактильна наклейка, світловий гудзик на одязі тощо). • словесна інформація повинна бути максимально конкретизована: не «там», «тут», «на цій, на наступній сторінці», а «справа», «вгорі сторінки», «на сторінці 7» тощо; • дитина з вадами зору може вимагати додаткових пояснень перед початком 	

<p>виконання завдання;</p> <ul style="list-style-type: none"> • виклад нового матеріалу повинен узгоджуватися з наявним досвідом і знаннями дитини, це допоможе подолати прогалини в навчанні; • великі тексти для читання дитині може читати помічник або давати в аудіозаписі, допускається пропуск частини тексту, якщо це не впливає на її розуміння та виконання завдання; • для формування навички виконання практичних завдань (малювання фігур, вирізування ножицями, ліплення тощо) можна демонструвати конкретні дії, поклавши свої руки на руки дитини. Згодом дитина зможе діяти самостійно; 	
<ul style="list-style-type: none"> • розвивати навички зорового сприймання, вміння зосереджуватися, стежити за рухомих предметом, навички активного слухання; • формувати навички безпечного користування збільшувальними приладами, дозволяти під час уроку підходити до дошки для розглядання інформації; • замінити великі записи на дошці індивідуальними картками із завданнями, написаними великим шрифтом; • на окремі завдання (особливо пов'язані із зоровою роботою, читанням, письмом) відводити більше часу на їх виконання, зменшувати кількість завдань; • використовувати кольорові стікери, контур тощо для позначення завдань у текстах для читання; • підвищення контрастності (жирності) друкованої інформації, міжрядкового інтервалу; чорно-білий або чорно-жовтий контраст забезпечує найкраще зорове сприйняття, насичений синій, зелений або фіолетовий добре сприймається на світло-жовтому тлі; слід уникати червоного кольору, при певних порушеннях зору він сприймається; • для письма на дошці найкращим для розуміння всіма учнями є використання світлої крейди (білої, жовтої) на темному фоні, це також стосується 	<ul style="list-style-type: none"> • розвивати тактильні та слухові навички; • пам'ятайте, що дитина не має можливості стежити за невербальною інформацією та некоментованими діями. Тому записи на дошці, завдання на індивідуальних картках або демонстрація певного предмета для всього класу потребують коментування; • фронтальні завдання давати на індивідуальній картці Брайля; • Тактильні, бетонні матеріали повинні використовуватися якомога більше для видимості. Це дасть можливість для розвитку тактильного та кінестетичного сприйняття; • необхідно приділяти більше часу виконанню завдань; де можна замінити письмову відповідь усною, зменшити обсяг письмових завдань, дозволити використання друку; • перед початком виконання завдання слід дати додаткове пояснення та з'ясувати, чи розуміє дитина, що від неї очікують; • формувати навички безпечного користування спецзасобами; • формувати навички безпечного пошуку впущених предметів; • формувати навички читання і письма шрифтом Брайля та навички письма звичайним шрифтом за допомогою спеціального пристрою; • формувати навички друку на клавіатурі комп'ютера/ноутбука.

використання фліп-чату (темний папір – світлий маркер);

- слід уникати надмірної деталізації зображень, схем, таблиць, схем;
- копії друкованих матеріалів мають бути максимально чіткими;
- дитині краще робити записи чорною ручкою, фломастером, аніж синьою, ні в якому разі не олівцем.

Оцінка. Учні з вадами зору потрібно більше часу на виконання завдань (особливо письмових), ніж його однокласникам. За можливості використовуйте словесні тести, щоб перевірити розуміння учнями навчального матеріалу. Дозвольте такому учневі, наприклад, не записувати умову задачі чи повну відповідь до неї, тим самим звільнивши час для її розв'язання та запису основних дій. Вкажіть учню, які детальні фрагменти описового тексту він може пропускати, якщо це, звичайно, не впливає на повноту знань.

Намагайтеся не виправляти відразу помилки дитини, надмірно пояснювати та давати готові знання, а навідними, допоміжними запитаннями давати їй можливість поміркувати, підвести до розв'язки.

Соціальна взаємодія та спілкування. Зниження зору часто заважає налагоджувати контакти та взаємодіяти з іншими людьми. Учні з вадами зору, особливо сліпі, зазвичай мають значно знижений комунікативний досвід. Вони рідко виступають ініціаторами спілкування, невербальні засоби спілкування важко сприймаються і відтворюються, що часто призводить до непорозумінь у спілкуванні.

Побутова діяльність, самообслуговування. Учні з вадами зору несвоєчасно оволодівають навичками самообслуговування та повсякденної діяльності (приготування, прання, прибирання), не оволодівають соціальними навичками (поведінка в магазині, користування громадським транспортом тощо) шляхом наслідування, як їхні однолітки. . Тому такі навички вимагають

спеціальної підготовки, оскільки вони важливі для самостійності та самостійності учнів, легкої інтеграції в культуру та суспільство.

Профорієнтація. Навчальні програми з профорієнтації для учнів з вадами зору мають певні обмеження та потребують додаткового пояснення та інструктажу. Плануючи екскурсії на підприємства чи установи, слід пам'ятати про здатність учнів з вадами зору до оволодіння конкретними професіями. Профорієнтація є дуже важливою, оскільки безпосередньо стосується майбутнього працевлаштування людей з вадами зору.

Відпочинок і розваги необхідні для життя та повноцінної соціальної інтеграції студентів з вадами зору. Такі учні самостійно не включаються в колективні ігри однолітків, не розуміють правил гри, дій і очікувань інших дітей і не можуть успішно займатися цією діяльністю без допомоги. Плануючи загальний відпочинок, подорожі, екскурсії, прогулянки, свята та ігри учнів класу, слід заздалегідь продумати, як максимально залучити учнів з вадами зору, щоб вони не почувалися самотніми чи зайвими.

Вивчення в школі предметів мовно-літературної освітньої галузі (рідна мова) забезпечує формування в учнів ряду важливих загальнонавчальних умінь і навичок, до яких насамперед належать читання, письмо, мовлення. Від рівня їх володіння залежить успішне вивчення всіх інших дисциплін. На рівні потужного освітнього та виховного впливу на всіх учнів навчання мови є важливим засобом розвитку дитини з вадами зору, яка перебуває в умовах зниження сенсорного досвіду, компенсованого мовленнєвими засобами, а також сприяє розвитку усіх процесів мислення, пізнавальної та мовленнєвої діяльності, формування особистості.

Первинні глибокі порушення зору зазвичай призводять до появи вторинних негативних наслідків, які виникають у дітей через ускладнення сприйняття навколишнього простору і формування когнітивних уявлень. Серед цих негативних наслідків для мовленнєвого розвитку дитини — відсутність або слабкість довільності сприйняття, навичок абстрагування, впізнавання, порівняння, аналізу й узагальнення, перенесення оперативних

дій з одного виду діяльності на інший. А це, в свою чергу, стає основною причиною того, що діти з вадами зору на початковому етапі навчання відчують труднощі в оволодінні теорією мови та практикою спілкування.

При оволодінні читанням і письмом як видами мовленнєвої діяльності, умовними зв'язками другої сигнальної системи, у дитини починає формуватися складна система асоціативних зв'язків між різними системами аналізатора: мовно-слуховою, мовно-моторною, зоровою, кінетичною. Кожен з них повинен бути достатньо розвинутим, підготовленим до повноцінної взаємодії з іншими аналізаторами, щоб мислення дитини стало асоціативним.

Навчання рідної мови дітей з глибокими порушеннями зору можна успішно здійснювати за умови спеціального профілактичного навчання та послідовного формування їх словесного мислення на основі оперування практичними діями, які поступово, під впливом керованого навчання, переходять у виконавські, і мислення відбуватиметься внутрішньо. Словесні форми мислення такої дитини виявлятимуться через прості судження, в операціях зіставлення предметів і явищ, у висновках і питаннях, які вони ставлять спочатку вчителю, а потім самій собі.

Важливою метою навчання мови учнів з глибокими порушеннями зору є формування комунікативно-діяльнісних умінь і навичок для задоволення інтересів і потреб особистісного та соціального характеру.

У початковому курсі навчання рідної мови, за концепцією «НУШ», виокремлено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Проаналізувавши завдання мовної освіти в початковій школі крізь призму можливості їх реалізації з дітьми з вадами зору, можна зробити такі висновки:

- розвиток стійкої мотивації до читання та прагнення до вдосконалення мовлення в учнів з вадами зору, яким важко виконувати завдання, пов'язані із зоровим навантаженням, яким є читання протягом тривалого часу, можна

реалізувати шляхом спрощення доступу до друкованих інформації, збільшення розміру шрифту текстової інформації, використання оптичних приладів. Також доцільно дозволяти дітям використовувати аудіоформати літературних творів;

- індивідуальний самопрояв учнів та взаємодія між ними через розвиток комунікативних навичок, зокрема діалогічного мовлення, сприятиме залученню дітей з вадами зору до гурткової роботи на уроках та колективних дитячих заходах. При цьому вчитель повинен будувати групову роботу таким чином, щоб усі діти могли однаково проявити всі свої сильні сторони;

- розвиток уміння вдумливого читання та елементарного правопису у дітей з порушеннями зору здійснюється через роботу з невеликими адаптованими текстами для читання та письма на індивідуальних картках;

- збагачення духовного світу учнів відбувається через естетичне сприйняття творів художньої літератури та медіапродукції. Дітям з вадами зору важливо розкрити ті частини літературних творів (опис предметів, природи, подій), які невідомі або про які вони мають уривчасті уявлення;

- неможливо переоцінити розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації гри. У дітей з порушенням зору розвиток уяви та творчого мислення сприяє розширенню кола уявлень, їх конкретизації та узагальненню. Важливе компенсаторне значення для розвитку уяви сліпої дитини має мовлення, яке організовує чуттєвий досвід, спрощує порівняння й узагальнення ознак предметів, поживляє відтворення старих уявлень і дає можливість створювати на їх основі нові. , навіть з формуванням мінімуму конкретних уявлень. Особливе значення для незрячих має мовленнєва творчість, яка є більш доступною для вираження емоцій, оскільки інші засоби часто виключаються. Слово дозволяє передати складні відносини, особливо внутрішнього характеру, динаміку і хід подій - те, що недоступно для вираження в образотворчих формах;

- успішність формування вмінь опрацьовувати тексти різного типу (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти) у дітей з порушеннями зору насамперед пов'язана з наявністю уявлень про предмети, явища та ситуації, що описуються, якістю друкованого тексту та можливості його візуального або тактильного сприйняття;

- розвиток умінь спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема в мовних іграх, з метою оволодіння у дітей з вадами зору, як і в інших учнів, початковими мовними знаннями та нормами української мови. сприяти загальному розвитку аналізуючого слухового сприйняття та уваги до мовлення інших і власного;

- у школі необхідно створювати сприятливе мовне середовище, зокрема через ознайомлення з сучасною дитячою літературою різної тематики та жанрів для всіх учнів класу, в тому числі дітей з вадами зору.

Формуванню та розвитку навичок читання сприятиме добір та адаптація текстів для опрацювання учнем саме такого розміру, кольору, контрасту, який йому зручніше сприймати. Вони визначаються при оцінці функціонального стану зорового сприйняття.

Слід користуватися книгами, надрукованими великим шрифтом, і оптичними засобами (краще всього лінійними лупами з підсвічуванням), виділяти маркером основну інформацію, наприклад правила; переконайтеся, що тиснений пунктирний текст має належну технічну якість і не переписаний. Заохочуйте учнів виділяти важливу інформацію в текстах контрастним маркером або наклейками на полях книги.

Процес читання вимагає ефективного використання зорового сприйняття, стеження за текстом, диференціації, фіксації погляду для переведення погляду на новий рядок, тому для учнів, які використовують для читання недосконалий зір, читання потребує значно більше зусиль і, відповідно, більше час для оволодіння навичками читання. , і для самого процесу. Учні, які оволоділи шрифтом Брайля, можуть випередити своїх однолітків у швидкості читання, що також слід враховувати при плануванні

уроків читання. Крім того, вибір книг для читання, надрукованих шрифтом Брайля, значно менший; не всі необхідні для навчання тексти можна знайти. Тому як для слабозорих учнів, так і для незрячих дітей можливе використання для аудіювання літературних творів в аудіоформатах, але лише за умови сформованої навички читання та чергування видів роботи з аудіювання та читання.

У період навчання грамоти та вивчення алфавіту необхідно максимально використовувати полісенсорний підхід, розвивати слухове і тактильне сприйняття, дрібну моторику рук.

Нехай учень тримає сторінку з текстом близько до очей, якщо йому легше читати. Щоб відрегулювати нахил книги, використовуйте підставку і допоможіть дитині встановити максимально зручне положення для читання тексту. При цьому контролювати тривалість роботи з текстом, час безперервного зорового навантаження не може перевищувати 15 хвилин. Заохочуйте студента самостійно контролювати втому та вимагайте відпочинку. Чергуйте зорову роботу (читання і письмо) з усними завданнями.

Висновки до розділу 2

Загалом загальна стратегія допомоги дитині з вадами зору у формуванні мовної та мовленнєвої компетенції базується на: збагачення та конкретизація уявлень про навколишній світ; формування мовленнєвих і комунікативних умінь і навичок; формування навичок правильної звуковимови; розвиток фонематичного слуху та звуко-буквеного аналізу та синтезу; збагачення й уточнення словника; розвиток уваги до морфологічного складу слів і зворотів у словосполученнях; робота над граматичною будовою речення; формування вміння правильно складати прості поширені речення; навчання вживання різноманітних граматичних конструкцій у зв'язному

мовленні; розвиток усного діалогічного та зв'язного мовлення; попередження та подолання недоліків писемного мовлення.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

3.1. Організація дослідження

Для більш детального аналізу дослідження та визначення проблеми організації навчання та виховання дітей з порушенням зору нами була обрана «...».

Основною метою діяльності педагогічного колективу школи-інтернату є соціальна адаптація учнів. Для досягнення поставленої мети розроблено адаптовані навчальні програми, які враховують, з одного боку, збережені аналізатори учнів, а з іншого, спрямовані на формування корекційно-компенсаторних умінь.

Всі учні є інвалідами по зору з дитинства і приймаються в школу-інтернат за направленням Міністерства освіти. На даний момент в школі навчається 179 учнів з усіх міст і районів.

Усі учні поділяються за ступенем втрати зору на три типи занять. Для слабозорих дітей, здатних до навчання в системі зі збільшеним шрифтом - клас Б. Для сліпих і із залишковим зором, у навчанні яких використовується рельєфно-крапковий шрифт, формуються класи А. Сліпі та слабозорі діти з глибокою інтелектуальною недостатністю організовуються у В класах.

У процесі навчання дітей з порушенням зору використовуються дозовані зорові та фізичні навантаження, чергування різного роду вправ, завдань з руховими фізичними вправами.

3.2. Аналіз результатів дослідження

Отже, на базі «...» було проведено емпіричне дослідження, метою якого було шляхом опитування виявити соціально-педагогічний мікроклімат в закладі, а саме: труднощі, з якими стикаються учні в процесі навчання. Крім того, ми провели анонімне опитування вчителів школи з метою виявлення труднощів їх роботи з цією групою учнів.

Особливості адаптації до життя в новому колективі ми представили на рис.3.1.

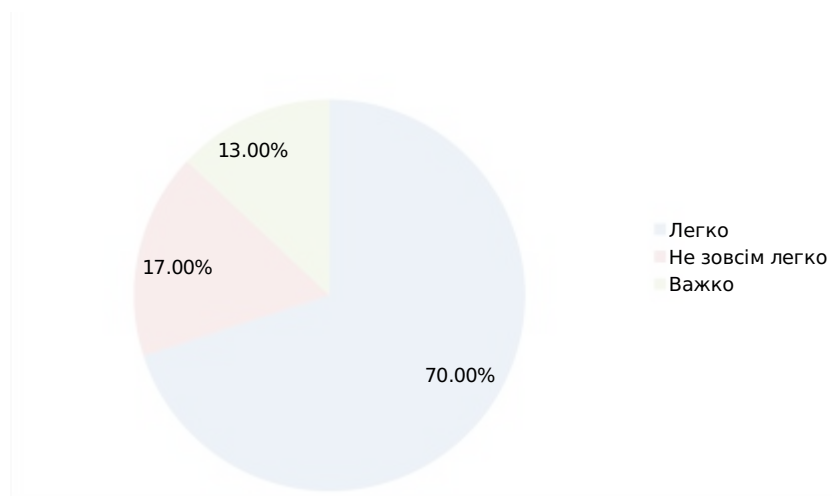

Рис 3.1. Адаптація до життя у новому колективі

У результаті було виявлено, що 70 % легко влилися у колектив класу, 17 % – не зовсім легко, 13 % – важко. З-поміж тих, кому було «важко» і «не зовсім легко», основною причиною була проблема у встановленні контакту – 62 %, страх нового колективу – 38 %. Крім того, труднощі з вливанням у колектив частіше були у учнів 18–19 років, що пояснюється невідповідністю віку основного складу, що надходить з віковою категорією.

На запитання «Наскільки комфортно ти почуваєшся у своїй групі?» учні відповіли: зручно – 72 %, не дуже зручно – 24 %, некомфортно – 4 %. З тих, хто почувається «не зовсім» і «некомфортно», більшість відповіла – ще

не звик до нового колективу (57 %), решта (43 %) – байдуже ставлення однокласників. Аналіз показує, що в основному діти почуваються комфортно та адаптувалися до нових умов.

Діти з порушенням зору через наявні комплекси намагаються не привертати уваги до своїх проблем і соромляться попросити допомоги у дорослого або однокласників, воліючи поодинокі пережити свої труднощі. На запитання «Чи звертаєшся ти за допомогою у навчанні до однокласників?» 21% відповіли – «часто», 46% – «іноді» та 33% – «ніколи».

Крім того, в ході дослідження було з'ясовано труднощі, які зазнають учні в процесі навчання з точки зору педагогів та самих учнів.

Дослідження показало, що на першому місці, на думку вчителів, в учнів стоять труднощі в засвоєнні навчального матеріалу – 52% та вливанні в колектив – 39% відповідно. На останньому місці труднощі, які відчують учні в процесі навчання, серед учнів лише 5% вважають це у проведенні дозвілля, серед викладачів, спілкуванні з однолітками лише 4% звернули увагу на цей варіант.

Таким чином, дані дослідження показують, що педагогам необхідно приділяти більше уваги навчальному процесу, а саме засвоєнню навчального матеріалу дітьми з вадами зору. Основні напрямки підвищення якості в цьому напрямку вказали самі педагоги: впровадження індивідуального та диференційованого підходів, підвищення професійної компетентності педагогів шляхом навчання на курсах підвищення кваліфікації, участь у спеціальних методичних семінарах для навчання дітей з порушенням зору.

Як свідчать дані нашого опитування, ефективній роботі вчителів і вихователів у сфері соціальної реабілітації дітей з вадами зору значною мірою перешкоджають такі фактори: недостатня забезпеченість навчально-методичною літературою та індивідуальними тифлопристроями – 43%, низький рівень матеріально-технічного забезпечення – 31 %, недостатній рівень спільної діяльності з іншими закладами освіти – 26 %. Отримані результати візуалізуємо на рис. 3.2.

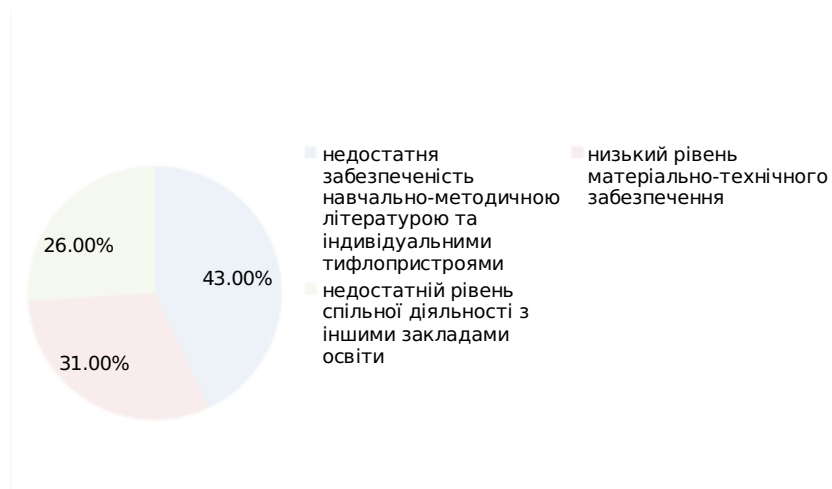

Рис. 3.2. Проблеми підвищення ефективності соціальної реабілітації

Оскільки однією з основних проблем адаптації та соціалізації дітей з порушенням зору є їх більша чи менша ізоляція від суспільства та пов'язані з цим негативні зміни особистості, слід звернути увагу на позаурочні можливості прямого та опосередкованого спілкування таких дітей із суспільством. Цього можна досягти шляхом проведення спільних трудових заходів, екскурсій, прогулянок, соціально-культурних і спортивних заходів.

Участь дітей з порушенням зору у гуртках і секціях додаткової освіти, клубах тощо дозволяє розширити коло їх спілкування, розширити кругозір пізнання. Необхідно більше уваги приділяти позашкільній діяльності дітей, виявляти їхні захоплення та допомагати знайти в них спосіб самореалізації, що, безумовно, вплине на якість навчання.

Висновки до розділу 3

Дітям з низьким рівнем адаптації можна рекомендувати створювати ситуацію успіху, відзначати навіть незначні успіхи похвалою, викликаючи потяг до позитивної діяльності.

У колективі слід частіше проводити фізкультурні заняття з гімнастикою для пальців рук, шиї, очей, яка не тільки зніме напругу мозкової діяльності, але і активізує її процеси.

Індивідуальні заняття рекомендовані дітям з низьким рівнем адаптації та шкільної мотивації.

Корисною є колективна творча діяльність, участь у самоврядуванні. Необхідно використовувати підхід дітей до вчителя, вихователя, соціального педагога, психолога, лікаря, щоб створити атмосферу проникнення, довіри, комфорту.

Діти як діти, але вже в стінах інтернату закладається високий рівень самосвідомості, який неодмінно розвиватиметься надалі, залежно від стартових психофізичних здібностей та від рівня та якості роботи інтернату.

ВИСНОВКИ

Зір є найпотужнішим джерелом наших знань про навколишній світ, однією з найскладніших, дивовижних і прекрасних властивостей живої матерії, тому очі дитини з порушенням зору заслуговують виняткової уваги та догляду.

Однією з найважливіших відмінних рис нашого часу є величезні обсяги інформації, які людина повинна засвоїти та переробити. Якщо врахувати, що 90% інформації надходить в мозок людини через зоровий аналізатор, то нескладно уявити, яке навантаження доводиться відчувати органу зору людини.

Патологія зору у дітей і підлітків значно підвищує захворюваність дорослого населення і має тенденцію до зростання, що пов'язано зі збільшенням частоти вроджених захворювань і вад розвитку, різноманітних запальних захворювань очей, а також короткозорості, які складають близько 1/4 від усього дитячого населення та 1/3 серед підлітків з виявленими вадами зору.

Причини, що викликають порушення зорової функції, бувають вроджені та набуті. Набуті аномалії зору поширені більше, ніж уроджені.

Вроджені порушення зорового аналізатора можуть бути спричинені впливом на нього різних патогенних агентів у період ембріонального розвитку або генетичних факторів (спадкова передача деяких дефектів зору). До аномалій розвитку спадкового походження відноситься мікрофтальм (зменшення розмірів одного або обох очей), у поодиноких випадках зустрічається анофтальм. Найпоширенішою формою вродженої зміни зору є катаракта (помутніння кришталика). До вроджених захворювань відносяться пігментна дистрофія сітківки (звуження поля зору до повної втрати) і астигматизм (аномалія рефракції).

Отже, розвиток зорового сприйняття і рухової сфери дитини тісно пов'язані з моменту його народження. Рухова сфера дітей з вадами зору розвивається по-різному, часто відстає в розвитку, в координації рухів, їх точності, оскільки порушення зору не забезпечує дитині необхідного контролю за рухами. Зір відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки він несе найбільш повну інформацію про навколишній світ дитини.

У роботі з цими категоріями дітей використовуються всі методи навчання, однак, враховуючи особливості сприйняття ними навчального матеріалу, існують певні відмінності в методах. Вони змінюються залежно від фізичних можливостей дитини, запасу знань і вмінь, наявності попереднього зорового і рухового досвіду, навички орієнтування в просторі, уміння користуватися залишковим зором.

У роботі з дітьми з порушенням зору важливо забезпечити сприйняття ними навчальної інформації, біологічних та хімічних об'єктів за допомогою дотику, слабозорих та безпечних аналізаторів. Останнім часом у практику роботи шкіл для дітей з порушенням зору широко впроваджуються навчальні фонотехнічні засоби.

Розглядаючи загальнодидактичний принцип доступності в тісній взаємодії з дефектологічними засадами корекційної спрямованості навчання та диференційованого підходу до учнів з урахуванням їх зорових і тактильних можливостей, педагоги встановлюють внутрішній взаємозв'язок цих вихідних позицій і, як наслідок, встановлюють внутрішній взаємозв'язок цих вихідних позицій. отримати необхідну базу навчання, що вирішує проблему оптимальності та специфічності цього процесу.

Таке поєднання загально- та спеціально-дидактичних принципів відображає діалектику процесу навчання з притаманними йому причинно-наслідковими зв'язками та суперечностями.

У школі підвищення якості знань і вмінь досягається раціональною побудовою навчально-виховного процесу, сумлінним і творчим ставленням педагогів до навчальної діяльності, комфортними умовами.

Пріоритетними напрямками діяльності нашої школи є:

- формування позитивної мотивації навчання, розвиток творчого потенціалу;
- підвищення рівня освіти та виховання;
- корекційно-розвивальна спрямованість в організації всього педагогічного процесу.

1.

22	http://uadoc.zavantag.com/text/5627/index-1.html?page=2	0.34%
23	https://beregivskij-rajonnij-irts0.webnode.com.ua/l/zagalni-rekomendatsiji-shchodo-navchannya-ta-rozvitku-ditej-z-porushenny	0.34%
24	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30059/Podhorna_Kavylina_Hereha.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.33%
25	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3879/Zdoroviazberihaiuchi-tekhnohii-pry-roboti-z-ditmy-iz-osobl	0.33%
26	https://helpiks.org/8-78784.html	0.31%
27	http://ni.biz.ua/14/14_12/14_128674_s-narusheniyami-zreniya.html	0.3%
28	http://eprints.zu.edu.ua/33061/1/%D0%A9%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%...	0.29%
29	http://koippo.in.ua/arhiv/druk/264_17.pdf	0.29%
30	http://uadoc.zavantag.com/text/39781/index-1.html?page=2	0.28%
31	http://merefai-irc.kh.sch.in.ua/Files/downloads/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3	12 джерел 0.25%
33	http://ni.biz.ua/10/10_15/10_152243_osnovnie-novoobrazovaniya-v-doshkolnom-vozhaste.html	15 джерел 0.22%
34	http://www.nvo2.16mb.com/radchenko7.pdf	21 джерел 0.22%
35	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=789500	6 джерел 0.18%
36	http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/21174/1/%d0%93%d0%be%d1%80%d0%b1%d1%83%d0%bd%d0%be%d0%b2...	0.17%
37	http://um.co.ua/6/6-10/6-105166.html	5 джерел 0.16%
38	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10074/1/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80_%d0%a1%...	0.16%
39	http://orgsun.com/avtoreferati-dissertatsii-mistetstvo/1/a190.php	7 джерел 0.14%
40	https://ua-referat.com/?red=92992	0.13%
41	http://referatu.com.ua/referats/7569/173497	0.12%
42	https://ua-referat.com/uploaded/metodichni-rekomendaciyi-dlya-vchiteliv-matematiki-shodo-organ/index1.html	0.12%
43	https://ped.bobrodobro.ru/22663	0.12%
45	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12675/Studentske%20samovriaduvannya.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.12%

48	http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3828/%d0%9e%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b0%20%d0%b...	0.11%
49	http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/37/visnuk_19.pdf	14 джерел 0.11%
50	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12953/Zadzerkallya.pdf?isAllowed=y&sequence=1	3 джерела 0.11%
51	http://ekhsuir.kspu.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/10421/3_Chkan_fbge_2019.pdf?isAllowed=y&sequence=1	2 джерела 0.1%
52	http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/13153/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87..%d0%bc%d0%b5%d1%8...	3 джерела 0.1%
53	http://www.culturno.te.ua/page/3	0.1%
54	http://detkam.in.ua/role-zagalenorozvivayuchih-vprav-u-sistemi-fizichnogo-vihovann-v2.html	3 джерела 0.1%

Джерела з Бібліотеки

8

20	Студентська робота	ID файлу: 1014008071	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.34%
32	Студентська робота	ID файлу: 1009821597	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.23%
44	Студентська робота	ID файлу: 1013471094	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.12%
46	Студентська робота	ID файлу: 1013300550	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.11%
47	Студентська робота	ID файлу: 1013534278	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.11%
55	Студентська робота	ID файлу: 1013566607	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.1%
56	Студентська робота	ID файлу: 1011453609	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.1%